

Sukupuolella väliä? -hanke on saanut rahoitusta Euroopan unionin perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelmasta (2014–2020).

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen eduskunnassa

Kuinka sitoutunut eduskunta on tasa-arvon edistämiseen? Kuinka vallan paikat jakautuvat? Miten toiminnan vaikutukset eri sukupuoliin otetaan työssä huomioon? Tästä tarkistuslistasta saat vinkkejä ja välineitä sukupuolten tasa-arvon tilan arvioimiseksi ja seuraamiseksi sekä tavoitteiden asettamiseksi eduskunnassa. Tarkistuslistassa on kolme osaa:

- Tasa-arvoiset mahdollisuudet: *Kuinka sitoutuneita olemme tasa-arvon edistämiseen?*
- Tasapainoinen edustus: *Kuinka vallan paikat jakautuvat?*
- Sukupuolinäkökulma sisällöissä: *Miten toimintamme vaikuttaa eri sukupuoliin?*

Sisällys

Tasa-arvon tarkistuslista eduskunnalle

Miten tarkistuslistaa käytetään?

Muita työkaluja

Tietoa eduskunnan tasa-arvotilanteesta

Miksi sukupuolten tasa-arvoa tulee edistää?

Tietoa Sukupuolella väliä? -hankkeesta

Lisätietoja

Tasa-arvon tarkistuslista eduskunnalle

Tasa-arvoiset mahdollisuudet

Kuinka sitoutuneita olemme tasa-arvon edistämiseen?

Tasa-arvo toimintaa ohjaavana arvona

- Lainsäädännön edistämismallit tunnetaan ja niitä toimeenpannaan
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat ovat voimassa ja ohjaavat toimintaa

Tasa-arvoa tukevat ohjeet ja käytännöt

- Toimintaohje häirintään puuttumiseksi
- Perheystävällisyyttä tukevat käytännöt

Tasa-arvotoimijoita ja -rakenteita

- Tasa-arvoneuvosto
- Vastuut ja resurssit määritelty
- Seurantajärjestelmä
- Yhteistyöverkostoja

Tasapainoinen edustus

Kuinka vallan paikat jakautuvat?

Eduskunnan johtopaikat

- Puhemiehistö
- Valiokuntien ja jaostojen puheenjohtajat

Toimielinten kokoonpanot

- Valiokunnat ja jaostot
- Sukupuolikiintiöt työryhmissä

Edustajat

- Kansanedustajat

Asiantuntijat

- Valiokuntakuulemiset

Sukupuolinäkökulma sisällöissä

Miten toimintamme vaikuttaa eri sukupuoliin?

Tasa-arvo tavoitteena

- Tasa-arvotietoon perustuva päätöksenteko
- Sukupuolivaikutusten tarkistaminen

Tasa-arvoa edistävät toimintakäytännöt

- Valiokuntaopas
- Ohjeet kuultaville

Varmistamme tasa-arvo-osaamisen

- Tietopohjan täydentäminen asiantuntijakuulemisin
- Kansanedustajien ja avustajien perehdyttäminen
- Virkakunnan osaamisen vahvistaminen

Miten tarkistuslistaa käytetään?

Käy tarkistuslistan kysymykset läpi esimerkiksi vuosittain ja arvioi tilannetta. Merkitse tilanne ylös ja aseta tavoitteet tulevaa seurantaa varten.

Tasa-arvoisilla mahdollisuuksilla tarkoitetaan tarkistuslistassa niitä periaatteita, sitoumuksia, toimintaohjeita ja toimijarakenteita, joita eduskunnalla on käytössä sukupuolten tasa-arvoisten mahdollisuuksien turvaamiseksi.

Tasa-arvo toimintaa ohjaavana arvona -osion avulla tarkastellaan sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta tasa-arvolain (laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986) velvoitteiden tuntemusta ja toimeenpanoa eduskunnassa. Tasa-arvolaki velvoittaa kaikkia viranomaisia

edistämään sukupuolten tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti kaikessa toiminnassaan (4 §) sekä ehkäisemään syrjintää sukupuoli-identiteetin ja ilmaisun perusteella (6c §). Laissa määritellään julkishallinnon toimielinten sukupuolikiintiöt (4a §), joita ei kuitenkaan sovelleta vaaleilla valittuihin elimiin.

- Tunnetaanko edellä mainitut lainsäädännön velvoitteet eduskunnassa ja toimeenpannaanko niitä eduskunnan toiminnassa? kyllä / ei
Vinkki: Tässä on syytä listata keskeisimmät eduskunnan eri toimijoita koskevat tasa-arvolain (ja vastaavasti yhdenvertaisuuslain) velvoitteet ja tarkastella käytäntöjä niiden suhteen.
- Onko eduskunnalla voimassa olevat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat, jotka ohjaavat toimintaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi? kyllä / ei
Vinkki: Eduskunnalla tulee olla tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat myös virkahenkilöstöään koskien. Tässä kuitenkin mitataan eduskunnan valtiosääntöistä toimintaa koskevien suunnitelmien olemassaoloa.

Tasa-arvoa tukevat ohjeet ja käytännöt -osion avulla kartoitetaan muita eduskunnan ohjeita ja käytäntöjä tasa-arvoisten mahdollisuuksien takaamiseksi.

- Onko eduskunnassa olemassa toimintaohje häirintään puuttumiseksi? kyllä / ei
Vinkki: On tärkeää lisäksi varmistaa, että mahdollinen toimintaohje on kaikille tuttu ja kaikki tietävät, miten tulee toimia, jos kohtaa häirintää eduskunnassa.
- Onko eduskunnalla käytössä perheystävällisyyttä tukevia käytäntöjä, esimerkiksi joustoihin ja perhevapaisiin liittyviä käytäntöjä sekä lastenhoitiloja? kyllä / ei

Tasa-arvotoimijoita ja -rakenteita -osiossa kartoitetaan eduskunnan toimijoita, jotka liittyvät sukupuolten tasa-arvon edistämiseen. Eduskuntaan on perustettu vuonna 2020 kansanedustajista koostuva tasa-arvoneuvosto.

- Onko tasa-arvoneuvosto toiminnassa ja kokoontuu säännöllisesti? kyllä / ei
- Ovatko tasa-arvon edistämisen vastuut ja resurssit määritelty täsmällisesti? kyllä / ei
- Onko sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi laadittu yhteiset mittarit ja seurataanko työtä säännöllisesti? kyllä / ei
- Onko eduskunnassa muita sukupuolten tasa-arvoon liittyviä yhteistyöverkostoja? kyllä (mikä tai millaisia) / ei
Vinkki: On hyvä kartoittaa samalla myös yhdenvertaisuuteen liittyvät toimijat ja verkostot.

Tasapainoisella edustuksella tarkoitetaan tässä naisten ja miesten osuuksien tasapainoa eduskunnan avainpaikoilla ja toimielimissä. Tasapainolla tarkoitetaan sitä, että sekä naisia että miehiä on 40–60 %. Lisäksi on mahdollista tarkastella esimerkiksi muunsukupuolisten henkilöiden osuutta, jos siitä on saatavilla tietoja. Tällöin naisten ja miesten osuudet lasketaan vain suhteessa toisiinsa. Seurantatieto auttaa tilanteen arvioimisessa ja tavoitteiden asettamisessa.

Tasapainoa eduskunnan johtopaikoilla tarkastellaan puhemiehistön sekä valiokuntien ja jaostojen osalta. Myös eduskuntaryhmien johtopaikkojen seuranta on tärkeää ja tähän on kiinnitetty huomiota vastaavassa puolueille suunnatussa työkalussa.

- Toteutuuko sukupuolten tasapaino puhemiehistön kokoonpanossa? kyllä / ei
Vinkki: Lisäksi on hyvä seurata tilannetta myös varsinaisen puhemiehen ja puhemiesneuvoston osalta.

- Toteutuuko sukupuolten tasapaino valiokuntien ja jaostojen puheenjohtajien jakaumissa? kyllä / ei
Vinkki: Tilannetta on hyvä seurata valiokunnittain ja jaostoittain.

Tasapainoa tarkastellaan myös toimielinten kokoonpanojen, kansanedustajien ja valiokunnissa kuultujen asiantuntijoiden osalta. Seurantatieto on tärkeää siitä huolimatta, ettei eduskunta voi suoraan vaikuttaa kaikkiin näihin jakaumiin.

- Toteutuuko sukupuolten tasapaino valiokuntien ja jaostojen kokoonpanossa? kyllä / ei
Vinkki: Tilannetta on hyvä seurata valiokunnittain ja jaostoittain.
- Noudatetaanko lakisääteisiä sukupuolikiintiöitä eduskuntaan asetetuissa työryhmissä? kyllä / ei
- Toteutuuko tasapaino nais- ja mieskansanedustajien osuuksissa? kyllä / ei
- Toteutuuko tasapaino valiokuntien ja jaostojen asiantuntijakuulemisissa? kyllä / ei
Vinkki: Kuultujen asiantuntijoiden jakaumia on hyvä seurata valiokunnittain ja jaostoittain.

Sukupuolinäkökulma sisällöissä keskittyy tasa-arvotiedon ja -asiantuntemuksen varmistamiseen eduskunnan päätöksenteossa.

Tasa-arvo tavoitteena tarkoittaa sen tarkastelua, perustuuko päätöksenteko tietoon sukupuolten tasa-arvosta ja otetaanko päätöksenteossa huomioon vaikutukset eri sukupuolten kannalta.

- Tarkistetaanko systemaattisesti, onko päätöksenteon tueksi olemassa riittävästi tietoa sukupuolten tasa-arvosta?
Vinkki: Esimerkiksi voi selvittää, onko valmistelussa hyödynnetty THL:n Sukupuolten tasa-arvo -sivuston koottua ja tutkittua tietoa sukupuolten tasa-arvosta?
- Tarkistetaanko systemaattisesti, onko päätösehdotuksen sukupuolivaikutukset arvioitu riittävän kattavasti ja laadukkaasti?

Tasa-arvoa edistävät toimintakäytännöt -osiossa tarkastellaan sitä, miten sukupuolten tasa-arvo huomioidaan valiokuntatyöskentelyn ohjeissa.

- Onko valiokuntaoppaassa ohjeita sukupuolten tasa-arvon varmistamiseksi valiokuntatyöskentelyssä, esimerkiksi asiantuntijakuulemisissa? kyllä / ei
- Onko asiantuntijoina kuultaville tahoille ja henkilöille lähetettävissä kutsuissa ja ohjeissa otettu huomioon sukupuolten tasa-arvo? kyllä / ei

Tasa-arvo-osaamisen varmistamisen keinoja ovat muun muassa sisäisen ja ulkoisten asiantuntijoiden hyödyntäminen sekä kouluttautuminen.

- Täydennetäänkö päätöksenteon tietopohjaa tasa-arvoasiantuntijoiden kuulemisin? kyllä / ei
Vinkki: Kuullaanko eri valiokunnissa esimerkiksi tasa-arvotutkijoita, -järjestöjä, -viranomaisia ja parlamentaarisen tasa-arvoasiain neuvottelukunnan edustajia?
- Ovatko kansanedustajat ja heidän avustajansa saaneet perehdytyksen sukupuolten tasa-arvon kysymyksiin? kyllä / ei
- Onko eduskunnan virkakunnan tasa-arvo-osaamista vahvistettu koulutuksin? kyllä / ei
Vinkki: Tuntevatko kaikki esimerkiksi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien velvoitteet?

Muita vastaavia työkaluja

Erilaisia sukupuolten tasa-arvon työkaluja ovat laatineet myös muun muassa Parlamenttienvälinen liitto (IPU), Euroopan tasa-arvoinstituutti (EIGE) ja OECD. Kaikki edellä mainitut toimijat painottavat parlamenttien itsenäistä ja aktiivista roolia tasa-arvon edistämässä.

IPU:n mukaan kansallisten parlamenttien tulisi itse ottaa vastuu sukupuolten tasa-arvon edistämisestä parlamentissa ja tarkastella kriittisesti omaa toimintaansa ja käytäntöjään. (IPU: Gender-sensitive parliaments.)

EIGE painottaa sukupuolten tasa-arvoa parlamenteissa niin tasa-arvoisen edustuksen ja vaikutusvallan kysymyksiä kuin kysymyksiä tasa-arvoa edistävien toimielinten, toimenpiteiden ja lainsäädäntötyön olemassaolosta (EIGE: Gender-sensitive parliaments).

OECD:n mukaan parlamenttien tehtävänä on valvoa hallituksen toimintaa tasa-arvon edistämiseksi sekä varmistaa, että hallituksen työllä on riittävät resurssit ja että lainsäädännön ja budjetin sukupuolivaikutukset on arvioitu (OECD: Gender-sensitive parliaments).

Eduskunnan osalta voi työkalujen avulla (yllä olevien tarkistuslistan kysymysten lisäksi) tarkastella esimerkiksi näitä:

- Miten eduskunta varmistaa, että hallituksen esitykset noudattavat kansallista tasa-arvolainsäädäntöä ja kansainvälisiä sukupuolten tasa-arvoon liittyviä sitoumuksia?
- Miten eduskunta valvoo hallituksen toimintaa sukupuolten tasa-arvon edistämässä?
- Onko eduskunnan tasa-arvotoimijoilla riittävän vahva asema, mandaatti ja resurssit?
- Onko sukupuolinäkökulma sisällytetty valtion talousarvion laadintaan ja valvontaan?
- Millainen on eduskunnan toimintakulttuuri sukupuolten tasa-arvon kannalta?
- Onko eduskunnan tiloja arvioitu sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta?
- Onko eduskunnan sisäinen ja ulkoinen viestintä sukupuolitietoista?
- Koskeeko sukupuolten tasa-arvo myös miehiä?

Tietoa eduskunnan tasa-arvotilanteesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Sukupuolella väliä -hanke julkaisi vuonna 2020 Sukupuolella väliä eduskunnassa? -selvityksen. Alla on joitakin havaintoja tästä raportista.

Kansanedustajien tasa-arvonäkemyksiä

Sukupuolella väliä eduskunnassa? -selvityksessä kysyttiin kansanedustajien käsityksiä ja kokemuksia sukupuolten tasa-arvosta eduskunnan toiminnassa. Kyselyn tuloksissa näkyy vahva, eduskuntaryhmien rajat ylittävä tuki sukupuolten tasa-arvon aktiiviselle edistämiseksi. Jopa kolme neljästä kyselyyn vastanneesta kansanedustajasta oli sitä mieltä, että sukupuolten tasa-arvoa tulee aktiivisesti edistää eduskunnassa. Lisäksi noin kaksi kolmesta kannatti sukupuolten tasapainoisen edustuksen sekä ammatti- ja koulutustaustan moninaisuuden lisäämistä valiokunnissa.

Sukupuolten tasa-arvoa tulisi aktiivisesti edistää eduskunnassa (vastaajia 73):

- täysin / jokseenkin eri mieltä **12 %**
- ei samaa eikä eri mieltä **14 %**

- täysin / jokseenkin samaa mieltä **74 %**

Sukupuolten tasapainoista edustusta valiokunnissa on syytä edistää nykyistä enemmän päätöksenteon laadun parantamiseksi (vastaajia 73):

- täysin / jokseenkin eri mieltä **22 %**
- ei samaa eikä eri mieltä **15 %**
- täysin / jokseenkin samaa mieltä **63 %**

Monipuolinen harkinta ja yhteiskunnan kokonaisuute toteutuisivat paremmin, jos kaikissa valiokunnissa olisi nykyistä monipuolisemmin eri aloilta ja erilaisista ammatti- ja koulutustaustoista tulevia kansanedustajia (vastaajia 73):

- täysin / jokseenkin eri mieltä **15 %**
- ei samaa eikä eri mieltä **16 %**
- täysin / jokseenkin samaa mieltä **69 %**

Sukupuolten tasa-arvolla tarkoitettiin politiikassa pääasiassa tasa-arvoisia mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa. Valmiita määritelmävaihtoehtoja annettiin kyselyssä kolme, joista sai kannattaa yhtä tai useampaa. Lisäksi sai antaa oman määritelmän, mitä kuitenkin kukaan ei tehnyt.

Sukupuolten tasa-arvo politiikassa tarkoitti vastaajien mielestä (vastaajia 73):

- Sukupuolten yhtäläisiä ja tosiasiallisia mahdollisuuksia vaikuttaa politiikan sisältöihin kaikilla aloilla **89 %**
- Sukupuolten yhtäläisiä mahdollisuuksia edetä poliittisella uralla **74 %**
- Sukupuolten yhtäläistä edustusta poliittisissa toimielimissä ja niiden johtopaikoilla **41 %**

Kyselyssä kysyttiin myös edustajien näkemyksiä sukupuolten tasa-arvon edistämisen keinoista. Eniten kannatusta saivat jo käynnistyneet toimenpiteet eduskunnan perheystävällisyyden lisäämiseksi sekä häirinnän ehkäisemiseksi. Liki puolet vastanneista kannatti myös tasa-arvon toteutumisen aktiivista seurantaa ja säännöllistä raportointia.

Seuraavat toimenpiteet voisivat kansanedustajien mukaan edistää tasa-arvon toteutumista eduskunnan toiminnassa (sai valita useita vaihtoehtoja, vastaajia 73):

Toimenpide	Osuus vastaajista (%)
Lisätään eduskunnan perheystävällisyyttä	66 %
Varmistetaan, että eduskunnassa on yhteisesti sovitut säännöt ja toimenpiteet sekä vastuutahot häirintätapauksiin puuttumiseksi	56 %
Tasa-arvon toteutumista eduskunnassa seurataan yhteisin mittarein ja siitä raportoidaan säännöllisesti	48 %
Varmistetaan, että kansanedustajille ja muulle henkilöstölle on selvää, miten häirintätilanteessa tulee toimia	47 %
Kansanedustajien perehdyttämiskoulutukseen sisällytetään tasa-arvokoulutusta	37 %
Järjestetään tasa-arvokoulutusta	29 %

Toimenpide	Osuus vastaajista (%)
Perustetaan eduskuntaan vaalikaudeksi asettava, koko eduskuntaa edustava tasa-arvotoimikunta	26 %
Järjestetään tasa-arvotietoutta lisääviä tiedotuskampanjoita	23 %
Kehitetään eduskunnan tasa-arvotoimijoiden yhteistyötä ja verkostoitumista	12 %
Ei tarvetta toimenpiteille	11 %

Seuraavat toimenpiteet voisivat kansanedustajien mukaan edistää tasa-arvon toteutumista valiokuntien toiminnassa (sai valita useita vaihtoehtoja, vastaajia 73):

Toimenpide	Osuus vastaajista (%)
Lisätään koulutusta ja perehdytystä tasa-arvoasioissa ja sukupuolivaikutusten arvioinnissa	49 %
Lisätään moninaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon huomioonottamista asiantuntijakuulemisissa	41 %
Lisätään valiokuntien jäsenten ja puheenjohtajien paikkojen jakamisen läpinäkyvyyttä	36 %
Lisätään moninaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon huomioonottamista valiokuntien paikkajaossa ja puheenjohtajistossa	36 %
Lisätään tasa-arvoasiantuntijoiden kuulemista	33 %
Ei tarvetta toimenpiteille	21 %
Nimetään valiokuntiin tasa-arvovastaavat	16 %
Asetetaan valiokuntiin sukupuolikiintiöt (vähintään 40 % naisia ja miehiä)	12 %
En osaa sanoa	4 %
Jokin muu toimenpide, mikä?	0 %

Vastausten mukaan vastuu tasa-arvon edistämisestä kuuluu ennen muuta talon poliittiselle johdolle: kolme viidestä nimesi päävastuutahoksi eduskuntaryhmien johdon (sai valita enintään 3 vaihtoehtoa, vastaajia 73):

- Eduskuntaryhmien johto **59 %**
- Puhemiesneuvosto **40 %**
- Puhemieshistö **37 %**
- Kansanedustajat **37 %**
- Kansliatoimikunta **36 %**
- Viranhaltijajohto **27 %**

Sukupuolten tasapaino valiokuntien johdossa ja kokoonpanoissa

Sukupuolijakaumaltaan tasapainoisia valiokuntia oli syksyllä 2019 yhteensä kymmenen. Tasapainolla tarkoitetaan tässä sitä, että sekä naisia että miehiä on 40–60 %. Kahdenkymmenen vuoden mittausjaksolla tasapainoisia valiokuntia on ollut keskimäärin viisi.

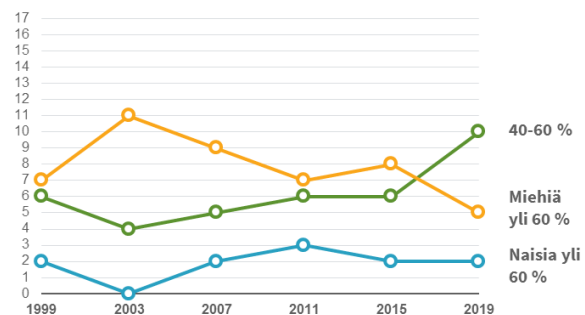
Vaikka tasapainoisten valiokuntien määrässä on tapahtunut kehitystä, olivat pitkälti samat valiokunnat mies- ja naisemmistöisiä vuonna 2019 kuin kaksikymmentä vuotta sitten. Sukupuolijakaumaltaan epätasapainoisia valiokuntia olivat puolustusvaliokunta, maa- ja metsätalousvaliokunta, liikenne- ja viestintävaliokunta, valtiovarainvaliokunta, sosiaali- ja terveysvaliokunta, tulevaisuusvaliokunta sekä tiedusteluvalvontavalioikunta. Näistä vain sosiaali- ja terveysvaliokunta ja tiedusteluvalvontavalioikunta ovat naisemmistöisiä (naisia yli 60 %), loput miesemmistöisiä (miehiä yli 60 %).

Tasapainoisten (40–60 %) sekä mies- ja naisemmistöisten valiokuntien määrä vaalivuosina 1999–2019

Eduskunnan valiokuntien sukupuolijakaumat tasoittuivat merkittävästi vuonna 2019.

Sukupuolitieto perustuu nimien perusteella tehtyyn laskentaan.

Sukupuolella väliä? -hanke on saanut rahoitusta Euroopan Unionin perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelmasta (2014–2020).

Lähde: THL:n Raportti 5/2020

Valiokuntien puheenjohtajina naisia oli syksyllä 2019 ennätysmäärä: kymmentä valiokuntaa seitsemästätoista (59 %) johti nainen. Vaikka naisten osuus valiokuntien puheenjohtajista oli lisääntynyt, näkyi politiikan sukupuolittunut työnjako edelleen valiokuntien puheenjohtajuuksien jakautumisessa.

Valiokuntien puheenjohtajat sukupuolen mukaan vuosina 1999–2019 (%)

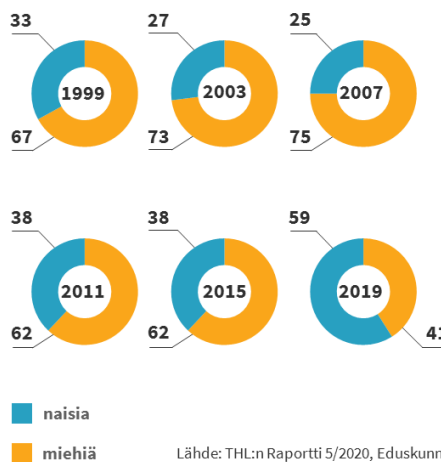
Vuotta 2019 lukuun ottamatta selvä enemmistö valiokuntien puheenjohtajista on ollut miehiä.

Sukupuolitieto perustuu nimien perusteella tehtyyn laskentaan.

Luvut eivät sisällä valtiovarainvaliokunnan jaostojen puheenjohtajia.

Sukupuolella väliä? -hanke on saanut rahoitusta Euroopan Unionin perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelmasta (2014–2020).

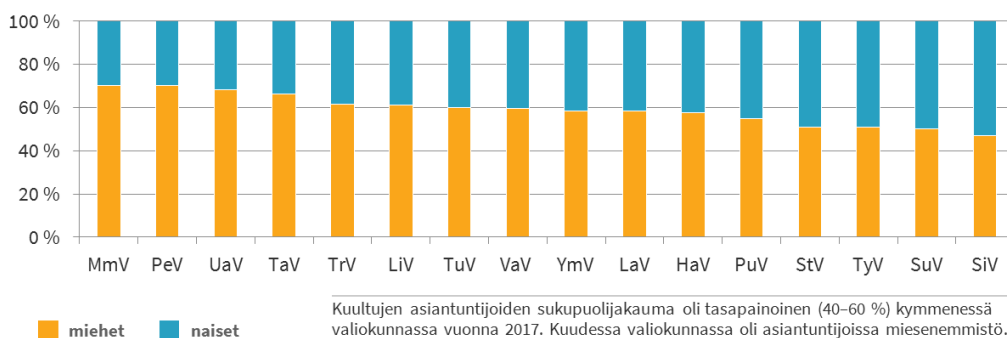

Lähde: THL:n Raportti 5/2020, Eduskunnan tietopalvelut, Tilastokeskus

Sukupuolinäkökulma eduskunnan asiantuntijakuulemisissa

Eduskunnan valiokuntien ja jaostojen kuulemista asiantuntijoista naisia oli noin 41 prosenttia ja miehiä 59 prosenttia vuonna 2017. Naisten osuus lisääntyi 7,5 prosenttiyksikköä verrattuna vuoteen 2005, jolloin seuranta toteutettiin edellisen kerran.

Valiokunnissa kuullut asiantuntijat sukupuolen mukaan 2017 (%)

Kuultujen asiantuntijoiden sukupuolijakauma oli tasapainoinen (40–60 %) kymmenessä valiokunnassa vuonna 2017. Kuudessa valiokunnassa oli asiantuntijoissa miesenemmistö.

Sukupuolitieto perustuu nimien perusteella tehtyyn laskentaan.

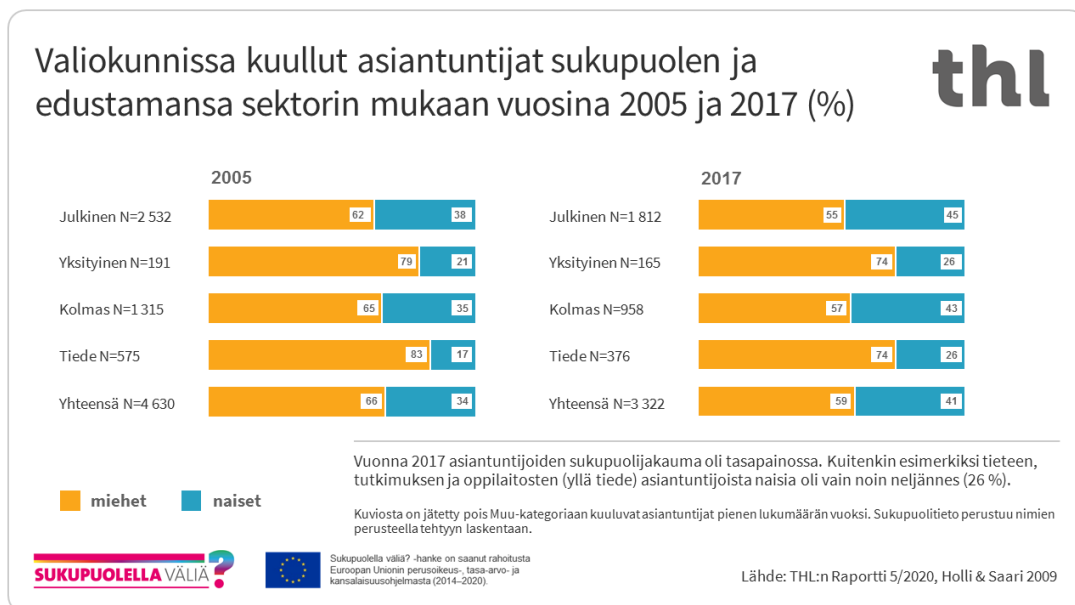
Sukupuolella väliä? -hanke on saanut rahoitusta Euroopan Unionin perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelmasta (2014–2020).

Lähde: THL:n Raportti 5/2020

Asiantuntijoiden sukupuolijakauma oli vuonna 2017 tasapainoinen (naisia ja miehiä 40–60 %) kymmenessä valiokunnassa (10/16). Valiokunnittain tarkasteltuna naisten osuus kuulluista asiantuntijoista vaihteli maa- ja metsätalousvaliokunnan vajaasta kolmanneksesta sivistysvaliokunnan reiluun puoleen.

Naisten osuus kuulluista asiantuntijoista oli pääsääntöisesti suurin sellaisissa valiokunnissa, joiden kokoonpanossa naisten osuus oli suurin. Tätä selittää muun muassa alojen ja ammattien jyrkkä sukupuolen mukainen segregaatio, joka näkyy vahvasti myös eduskunnan työnojoissa.

Julkista ja kolmatta sektoria edustavien asiantuntijoiden sukupuolijakaumat olivat tasapainoisia. Huolestuttavaa on, että naisten osuus tieteeseen ja tutkimukseen sekä yksityisen sektorin edustajista jäi vain noin neljännekseen.

Selvityksen toteutus

Sukupuolella väliä eduskunnassa? -selvityksen tavoitteena oli tuottaa tietoa sukupuolten tasa-arvon esteistä ja edistysaskeleista eduskunnassa. Selvityksen ensimmäisessä osassa tarkasteltiin eduskuntaryhmiä sukupuolijakaumien sekä kansanedustajien ja ryhmäjohtojen tasa-arvokäsitysten valossa. Toisessa osassa keskityttiin eduskunnan valiokuntien kokoonpanojen, johdon sekä niissä kuultujen asiantuntijoiden sukupuolijakaumiin. Kolmannessa osassa tarkasteltiin tähänastisia tasa-arvon edistämistoimia eduskunnassa sekä tehtiin suosituksia jatkoa ajatellen.

Tässä koosteessa referoitiin muun muassa kansanedustajakyselyn vastauksia. Kansanedustajille lähetetyssä webropol-kyselyssä kysyttiin heidän näkemyksiään sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta eduskuntaryhmien, valiokuntien sekä koko eduskunnan käytännöissä. Kyselyn vastausprosentti jäi matalaksi (37 %) ja vaihteli ryhmittäin. Naisia vastanneista oli 2/3.

Lisäksi nostettiin esiin tietoja valiokuntien kokoonpanojen ja johdon sukupuolijakaumista. Selvityksen mittausajankohtina olivat kuusi eduskuntavaalivuotta: 1999, 2003, 2007, 2011, 2015 ja 2019. Valiokuntien kokoonpanotiedot ovat peräisin Tilastokeskuksen Naiset ja miehet Suomessa -tilastojulkaisuista (2016; 2011; 2007; 2003; 1999). Valiokuntien johtoa tarkasteltiin vuosien 2007–2019 välillä. Mittausajankohtina oli neljän eduskuntavaalivuoden syyskuu: 2007, 2011, 2015 ja 2019. Puheenjohtajatiedot on saatu eduskunnan tietopalveluista.

Valiokuntien asiantuntijakuulemisten tiedot on saatu eduskunnan sähköisestä tietokannasta. Ne sisälsivät tiedot vuonna 2017 valiokunnissa ja jaostoissa kuulluista asiantuntijoista valiokunnan,

valiokunta-asian, päivämäärän ja kuullun tahon tai asiantuntijan mukaan (N=4 550, joista yhteensä 3 322 henkilökuulemista). Henkilökuultaville merkittiin sukupuoli (nainen, mies) sekä heidän edustamansa organisaation perusteella sektoritieto (julkinen, yksityinen, kolmas, tiede/tutkimus/oppilaitos tai muu). Valtioneuvostoa edustavat asiantuntijat merkittiin erikseen ministeriöittäin. Lisäksi asiantuntijat, jotka edustavat nais-, mies- tai tasa-arvojärjestöjä, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusviranomaisia tai sukupuolentutkimuksen asiantuntijoita, merkittiin aineistoon erikseen.

Miksi sukupuolten tasa-arvoa tulee edistää?

Sukupuolten tasa-arvolla tarkoitetaan usein sekä muodollista tasa-arvoa, eli syrjimättömyyttä ja yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia, että tosiasiallista tasa-arvoa esimerkiksi päätösten lopputulosten suhteen.

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen:

- lisää toiminnan läpinäkyvyyttä, laatua ja vaikuttavuutta
- auttaa ennakoimaan sukupuolivaikutuksia
- auttaa kohdentamaan resurssit paremmin
- vahvistaa päätösten tietopohjaa
- tukee demokratiaa ja kaikkien mahdollisuuksia osallistua vaikuttamiseen.

Tasa-arvon edistämiseen velvoittaa Suomessa tasa-arvolaki eli laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986). Suomi on sitoutunut sukupuolten tasa-arvon edistämiseen myös useissa kansainvälisissä sitoumuksissa.

Sukupuolten tasa-arvoa ei koske vain naisia ja miehiä, vaan kaikkia sukupuolia. Myös ihmisten yhdenvertaisuuden edistäminen on tärkeää yhdenvertaisuuslain (1325/2014) määrittelemällä tavalla. Tarkistuslistan kysymyksiä voi käyttää soveltaen myös yhdenvertaisuuden edistämiseen.

Tietoa Sukupuolella väliä? -hankkeesta

Työkalu on laadittu osana Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toteuttamaa Sukupuolella väliä? Sukupuolten tasa-arvoisen edustuksen vahvistaminen mediassa, politiikassa ja johtajuudessa -hanketta (2019–2020). Hanke toteuttaa toimittajakoulutuksia, tuottaa visuaalista materiaalia sukupuolen merkityksestä vaaleissa ja päätöksenteossa sekä laatii puolueille ja eduskunnalle työkaluja sukupuolten tasa-arvon edistämisen tueksi. Lisäksi hanke lisää tietoisuutta sukupuolen moninaisuudesta sekä sukupuolen ja muiden risteävien erojen yhteisvaikutuksesta.

Hankkeen yhteistyökumppaneita ovat Journalistiliitto, Yle, Naistoimittajat ry, Kotimaisten kielten keskus (Kotus) ja eduskunta. Hanketta rahoittaa Euroopan unionin perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelma (2014–2020).

Lisätietoja

THL: Siukola, Reetta & Kuusipalo, Jaana & Haapea, Katariina (2020) [Sukupuolella väliä eduskunnassa? Sukupuolten tasa-arvo eduskuntaryhmien ja valiokuntien toiminnassa](#). Raportti 5/2020. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

THL: [Sukupuoli ja politiikan johtopaikat](#)

THL: [Vaalit, poliittinen osallistuminen ja sukupuoli](#)

THL: [Sukupuolella väliä? -hanke](#)

THL: [Sukupuolella väliä? -infograafit](#)

Muut lähteet:

- EIGE (European Institute for Gender Equality): [Gender-sensitive parliaments](#). Viitattu 25.3.2020.
- IPU (Inter-Parliamentary Union): [Gender-sensitive parliaments](#). Viitattu 25.3.2020.
- OECD (The Organisation for Economic Cooperation and Development): [Gender-sensitive parliaments: Integrating a gender lens in parliamentary work](#). Viitattu 25.3.2020.